

Analiza corelației dintre convergența nominală și convergența reală. Cazul României

■

Marius-Corneliu Marinaș

Asistent universitar doctorand
Academia de Studii Economice București

Abstract. *This study aims to analyze the sources of the correlation between the nominal and real convergence, as well as the impact of the macroeconomic politics on it. The perspective of Euro adoption will impose stricter management of monetary and budgetary politics, which will affect negatively the catching up process of the economic delays given the lack of higher economic flexibility. This enables a more rapid adjustment of the economy to some persistent shocks as a result of applying growth aggregate supply politics.*

Key words: real convergence; nominal convergence; convergence index; bussiness cycles; economic flexibility.

■

Procesul de catching-up al țărilor din Europa Centrală și de Est este influențat de calitatea managementului celor două tipuri de procese – convergența reală și convergența nominală, ultimul inducând noi constrângeri pentru economiile care intenționează să adere la zona euro.

Procesul de convergență nominală a fost privilegiat în raport cu cel de convergență reală, deoarece realizarea sa presupune un orizont mai redus de timp. Aderarea la zona euro nu se va realiza decât după îndeplinirea în totalitate a criteriilor de convergență nominală, stabilite la Maastricht, referitoare la rata inflației, rata dobânzii pe termen lung, deficitul și datoria publică, precum și la stabilitatea cursului nominal de schimb.

Progresele în îndeplinire a criteriilor de la Maastricht au influențat variabilele economice reale, cele două procese fiind de fapt complementare. Inițial, convergența nominală poate genera o reducere a performanțelor, însă îndeplinirea în totalitate a criteriilor de la Maastricht este în măsură să asigure o mai mare stabilitate macroeconomică, ceea ce va crea premisele unei rate superioare de creștere economică. Cu cât flexibilitatea unei economii este mai ridicată, cu atât adaptarea la un

nou regim macroeconomic este mai rapidă, ceea ce va reduce intensitatea impactului inițial.

Analiza criteriilor de la Maastricht în cazul României evidențiază respectarea criteriilor fiscale referitoare la deficitul bugetar și datoria publică, precum și existența unui decalaj semnificativ în ceea ce privește variabilele monetare – rata inflației și rata dobânzii. Variabila curs de schimb va fi luată în considerare în cei doi ani de membru al ERM2, atunci când nu trebuie să varieze cu mai mult de +/- 15%. Însă, perspectiva aderării la acest mecanism al ratelor de schimb trebuie să presupună asigurarea unei capacități mai ridicate de reacție a economiei reale la acțiunea diverselor șocuri, în vederea limitării utilizării instrumentului cursului de schimb.

În tabelul de mai jos am analizat trei dintre criteriile de convergență nominală. Cel referitor la rata dobânzii la obligațiunile pe 10 ani nu a fost inclus, deoarece acestea au fost emise pentru prima dată în România, în anul 2005. În iulie 2005, rata dobânzii la euroobligațiunile pe 10 ani a fost de 3,22% în cele trei țări cu cea mai redusă rată a inflației; prin urmare, rata internă a dobânzii la aceste titluri nu ar trebui să depășească 5,22%.

Analiza criteriilor de convergență nominală pentru România (2003-2007)

Tabelul 1

		2003	2004	2005	2006	2007
Rata inflației (%) – medie anuală	Media celor trei țări cu cea mai redusă inflație	1,2	0,9	1,0	1,2	1,3
	Valoarea de referință (media + 1,5 p.p.)	2,7	2,4	2,5	2,7	2,8
	România*	14,1	9,7	8,3	7,0**	6,5**
Deficitul bugetar (max. 3% PIB)	România	2,3	2,5	0,7	1,9	2,5
Datoria publică (max. 60 % PIB)	România	26,8	23,1	20,4	16,2**	15,6**

*) calculată la sfârșitul perioadei; **) sursa – CEE Report, 2006

Surse: Eurostat, Comisia Națională de Prognoză

România ar putea îndeplini în totalitate criteriile de la Maastricht dincolo de anul 2010, în condițiile în care procesul dezinflationist din România va fi unul mai lent față de estimările inițiale. O problemă suplimentară ar putea apărea în ceea ce privește ținta de deficit bugetar, din cauza cheltuielilor bugetare suplimentare necesare cofinanțării fondurilor structurale, participării la bugetul comunitar, modernizării infrastructurii, adaptării la o economie bazată pe cunoaștere, precum și protecției mediului. În aceste condiții, soluția reducerii deficitului bugetar constă într-o colectare mai eficientă a taxelor, precum și în diminuarea deficitelor cvasifiscale. Promovarea unei politici fiscale restrictive în vederea creșterii veniturilor bugetare ar afecta negativ procesul de convergență reală.

Comparația cu țările ECE care au aderat deja la UE (ECE-8) relevă o convergență mai ridicată în domeniul finanțelor publice și una mai redusă în plan monetar, România înregistrând cea mai ridicată rată a inflației din regiune. Deficitul bugetar mediu estimat pentru aceste țări în anul 2007 se ridică la 4,1 % din PIB, iar datoria publică la 42,9 %. Valori dincolo de țintă înregistrează țările mai mari (Polonia, Slovacia, Cehia, Ungaria), care au optat pentru amânarea intrării în zona euro, în vederea sprijinirii procesului de convergență reală.

Complementaritatea proceselor de convergență nominală și reală

Îndeplinirea criteriilor de convergență nominală are, pe de o parte, o influență favorabilă (ca urmare a reducerii ratei inflației), iar, pe de altă parte, una nefavorabilă (prin respectarea criteriilor finanțelor publice) asupra procesului de convergență reală. Astfel:

- reducerea ratei inflației și a ratei dobânzii (pentru a respecta criteriile de la Maastricht) determină o creștere a investițiilor și prin urmare a PIB-ului. Evidențele empirice sugerează că, în condițiile unei rate reduse a inflației, performanțele economice sunt mai bune decât cu o inflație moderată. În plus, reducerea ratei inflației accelerează procesul de convergență a salariilor.

- impunerea respectării criteriilor de la Maastricht (mai ales în ceea ce privește deficitul bugetar și datoria publică) poate afecta procesul de convergență al economiilor în care nivelul investițiilor este redus; existența unor deficite bugetare sustenabile (deși mai mari decât 3 % din PIB) poate contribui la adaptarea structurală mai rapidă a acestor economii la cerințele UE.

De asemenea, procesul de convergență reală influențează variabilele nominale, atât favorabil, cât și nefavorabil:

- reformele structurale impulsionează convergența PIB-ului/locuitor ceea ce conduce la o creștere neinflaționistă a salariilor; determină de asemenea o creștere a veniturilor, o majorare a încasărilor bugetare ceea ce va reduce deficitul bugetar și datoria publică;
- diferențele de productivitate între sectorul bunurilor comercializabile și cel al bunurilor necomercializabile, precum și majorările salariale uniforme în cele două sectoare (efectul Balassa-Samuelson) vor genera persistența unui nivel mai ridicat al inflației.

Una dintre sursele des citate în literatură în legătură cu relația de dependență dintre convergența reală și cea nominală se referă la efectul Balassa-Samuelson. Conform acestuia, creșterea competitivității sectoarelor expuse concurenței externe determină creșterea exporturilor și a ofertei de valută care generează aprecierea monedei, iar tendința de egalizare a salariilor între cele două sectoare (comercializabil și necomercializabil) ale economiei este responsabilă de creșterea prețurilor interne. Manifestarea acestuia presupune atât aprecierea nominală a monedei naționale, cât și creșterea ratei inflației, în condițiile unei rate de schimb flexibile.

Estimarea econometrică a acestui efect pentru România a reflectat un impact asupra inflației situat între 1,14 puncte procentuale în anul 1995 și 1,78 puncte procentuale în anul 2004. Ca medie pentru perioada 1995-2004, inflația datorată efectului Balassa-Samuelson a fost de 1,57 puncte procentuale. Aprecierea cursului de schimb datorată acestui efect a fost în medie de 2,03 puncte procentuale în aceeași perioadă. Alinierea prețurilor la utilități la cele ale Uniunii Europene, în condițiile lipsei restructurării sectorului necomercializabil, va genera persistența acestui efect în economia românească, cu consecințe asupra intensității procesului dezinflationist.

Alte surse ale corelației dintre cele două forme ale convergenței se referă la relația dintre economiile și investițiile naționale, la evoluția și finanțarea deficitului de cont curent, precum și la implicațiile liberalizării contului de capital și ale adoptării strategiei de țintire a inflației (care vizează reducerea variabilității inflației și a producției).

În condițiile echilibrului macroeconomic raportul dintre economiile și investițiile interne este în măsură să reflecte evoluția soldului de cont curent; economiile sunt atât private, cât și publice, ultimele referindu-se la soldul bugetului de stat:

$$S + (T_n - G) - I = (Ex - Im), \text{ adică}$$

Economii naționale – investiții naționale = deficitul de cont curent.

Deficitul de cont curent reflectă o cerere agregată mai mare decât producția internă, el finanțându-se prin intrări de capital. Pentru țările aflate într-un proces de recuperare a decalajelor de dezvoltare, cazul României, se manifestă inițial creșterea consumului și a acumulării de capital, ceea ce deteriorează soldul contului curent. Existența deficitului nu ar trebui să constituie o problemă, fiind o caracteristică a procesului de modernizare economică. În schimb, mărirea acestuia poate genera anumite dezechilibre, dacă nu este finanțat în cea mai mare parte de intrări de capitaluri stabile (de exemplu, investițiile străine directe).

Investițiile străine directe constituie o sursă importantă a procesului de convergență reală, deoarece influențează sursele acesteia, și anume: convergența veniturilor, a productivității și cea structurală, astfel:

- determină creșterea stocului de capital al economiei, ceea ce poate avea ca efect o rată mai ridicată de creștere economică pe termen mediu;
- conduce la creșterea productivității și a veniturilor;
- contribuie la creșterea gradului de ocupare a forței de muncă atât în activitățile în care s-a investit, precum și în cele conexe acestora;
- grăbește procesul de ajustare structurală a economiei de destinație;
- dacă presupun transfer de tehnologie, atunci economia se poate deplasa pe o cale de creștere superioară (conform modelului Solow);
- reprezintă o sursă stabilă de finanțare a deficitului de cont curent, în lipsa acestora, variabilele nominale putând fi afectate negativ (creșterea deficitului bugetar, a datoriei publice).

Experiența țărilor de coeziune, care s-au confruntat cu deficite considerabile ale contului curent, arată că fluxurile de capital au avut un efect pozitiv asupra procesului de convergență reală; impactul a fost unul mai semnificativ, dacă au fost însoțite și de transferuri de tehnologie, iar mediul de afaceri a fost unul favorabil dezvoltării afacerilor.

Procesul de liberalizare a contului de capital al României a indus aprecierea bruscă a monedei naționale, ca urmare a fluxurilor ridicate de valută, deficitul de cont curent majorându-se. În aceste condiții, Banca Națională a României trebuie să stabilească rata dobânzii de politică monetară astfel încât să realizeze un compromis între următoarele efecte potențiale:

- *creșterea ratei dobânzii* conduce la aprecierea monedei naționale și la majorarea fluxurilor speculative de capital. În condițiile unei strategii de țintire a inflației, aceasta pare a fi direcția de acțiune, mai ales că rata de schimb poate fi folosită ca o ancoră externă antiinflaționistă;
- *reducerea ratei dobânzii* poate crea presiuni inflaționiste, într-o economie incomplet restructurată, dar și majorarea deficitului de cont curent, deoarece mare parte din creșterea cererii este satisfăcută prin importuri.

Oricare ar fi încercarea de rezolvare a acestei dileme a politicii monetare promovate de către BNR, consecința în ceea ce privește soldul contului curent pare a fi aceeași, și

anume sporirea deficitului. Referitor la procesul de creștere economică pe termen mediu, răspunsul standard ar fi acela că BNR trebuie să reducă rata dobânzii pentru a stimula activitatea economică; însă, acesta presupune luarea în considerare și a următoarelor efecte adverse:

- dacă economia traversează o perioadă de expansiune economică, precum în cazul României, în 2004-2005, atunci ar crește variabilitatea inflației și s-ar diminua credibilitatea băncii centrale în atingerea țintei de inflație;
- dacă se manifestă o slabă elasticitate a creditării la modificarea ratei dobânzii în lei, atunci impactul asupra creșterii economice va fi redus (canalul de transmisie al politicii monetare prin intermediul ratei dobânzii are o importanță redusă tocmai datorită creditării în valută, stimulată de aprecierea nominală a leului);
- dacă rata dobânzii devine mai redusă decât rata inflației, atunci procesul de economisire va fi afectat; conform modelului Solow, creșterea ratei acesteia asigură o creștere economică pe termen mediu, datorită acumulării mai mari de capital.

Evaluarea gradului de convergență (reală și nominală) cu UE

În ceea ce privește procesul de convergență reală nu există niște criterii formale și nici un acord deplin în ceea ce privește variabilele care ar trebui luate în considerare; unele dintre acestea se referă la ratele de creștere a PIB-ului pe locuitor și ale productivității la ponderea diferitelor sectoare de activitate în PIB, la evoluția gradului de integrare economică.

Pentru a evidenția gradul de convergență economică al României cu UE, comparativ cu alte țări din ECE, am analizat indicatorii propuși de Deka Bank – Converging Europe Indicator (DCEI) și, respectiv, de Deutsche Bank.

Primul se referă la patru categorii de variabile⁽¹⁾ care evidențiază gradul de ajustare al unei economii în concordanță cu procesul de aderare la UE:

a) *convergența monetară* – evoluția inflației, a ratei dobânzii pe termen lung, a ratei nominale de schimb și a creșterii gradului de intermediere financiară;

b) *convergența fiscală* – deficitul bugetar, datoria publică, datoria externă;

c) *convergența reală* – PIB-ul pe locuitor, ponderea agriculturii în PIB, rata șomajului și ponderea comerțului către UE;

d) *convergență instituțională* – analiza indicatorilor BERD ai tranziției, precum și stadiul implementării acquis-ului comunitar.

Analiza acestui indice în anul 2004 (conform tabelului 2) permite evidențierea următoarelor grupuri de țări, în funcție de gradul de performanță:

- primul, care cuprinde Estonia, Slovenia și Cehia. Cea de-a doua țară este lideră din punct de vedere al convergenței reale, însă Estonia a realizat progrese mai importante în domeniul convergenței nominale (ca urmare a implementării cu succes a consiliului monetar și a reformelor fiscale) și instituționale. Cehia

- a înregistrat un scor mai redus, din cauza problemelor de natură fiscală (subvențiile semnificative de la bugetul de stat și nivelul datoriei publice);
- al doilea, care include Polonia, Slovacia, Ungaria, Lituania și Letonia; Slovacia a introdus cota unică de 19 %, cu efecte pozitive în atragerea ISD. Ungaria a înregistrat unele probleme în ceea ce privește evoluția inflației și a deficitului bugetar, ceea ce a influențat negativ îndeplinirea criteriilor de convergență nominală. În cazul Lituaniei și Letoniei, adoptarea consiliului monetar va permite aderarea mai rapidă la zona euro;
  - liderul celui de-al treilea grup este Bulgaria, ca urmare a progreselor în direcția convergenței monetare și fiscale. România se află ultima în acest clasament, fiind devansată și de Croația, din cauza performanțelor mai reduse în asigurarea stabilității macroeconomice. În aceste condiții, deși evoluția PIB-ului real de după 2000, precum și rata redusă a șomajului au îmbunătățit punctajul aferent procesului de convergență reală, România nu a înregistrat un grad mai ridicat de convergență în 2004, ci chiar unul mai redus în comparație cu 2003.

**Indicatorul convergenței
în Europa (DCEI) – 2004 (100 = nivelul mediu al UE-15)**

Tabelul 2

	Convergență totală	Convergență reală	Convergență instituțională	Convergență monetară	Convergență fiscală
Estonia	84	75	85	90	85
Slovenia	83	100	80	80	75
Cehia	81	90	80	90	65
Polonia	74	60	85	80	75
Slovacia	74	60	80	85	75
Ungaria	71	85	85	60	60
Lituania	71	45	80	85	85
Letonia	69	60	85	65	70
Bulgaria	59	25	80	75	80
Croația	48	30	55	80	40
România	41	50	75	10	75

Sursa: Hanusch, H și Balzat, M, „A new era in the dynamic of european integration”, 2004.

În perioada 2001-2004, toate țările au înregistrat progrese în procesul de convergență cu UE, datorită, în primul rând, evoluției favorabile a variabilelor de convergență nominală. Conform acestei metodologii, convergența economiei românești este mai ridicată față de anul 1995, când valoarea indicelui DCEI a fost de 27. Însă, prin raportare la Bulgaria, progresele au fost mai reduse, în condițiile în care valoarea acestui indice a fost de 21.

Cel de-al doilea indicator al convergenței economice – propus de Deutsche Bank Research – este construit luând în considerare aceleași criterii ca și indicele DCEI, însă cu accent și pe echilibrul extern al economiilor în tranziție:

- *economia reală* (PIB-ul pe locuitor, ponderea agriculturii în PIB, rata șomajului, ponderea sectorului privat în PIB, rata investițiilor, rata de creștere a PIB-ului și a productivității);

- *calitatea instituțiilor* evidențiată de indicele BERD (sistemul legal, guvernarea, sectorul bancar, liberalizarea comerțului și a pieței valutare);
- *sectorul extern* (balanța contului curent ca pondere în PIB ajustată prin fluxul de ISD, gradul de integrare comercială cu UE);
- *condițiile monetare și fiscale* (rata inflației, deficitul bugetar și datoria publică).

Analiza evoluției acestui indicator în perioada 1999-2003 (conform datelor prezentate în tabelul 3) arată îmbunătățirea gradului de convergență al economiei românești cu UE, aceasta situându-se însă tot pe ultima poziție dintre țările candidate. Însă, în comparație cu indicele DCEI, gradul de convergență economică este mai ridicat, iar decalajul față de Bulgaria unul mai redus. De asemenea, dispersia valorilor indicilor convergenței s-a redus în anul 2003 față de 2002, ceea ce face mai dificilă evidențierea diferitelor grupuri de țări în funcție de performanțe. Cea mai convergentă este Slovenia, iar celelalte țări care au aderat la UE formează un grup aproape compact, având un indice situat între 66,3 și 71,3 % din media UE-15.

România este singura țară care și-a îmbunătățit gradul de convergență economică în fiecare an al acestei perioade, ca urmare a ratelor mai ridicate de creștere economică începând cu anul 2000, precum și a procesului de dezinflație. Însă, evoluția sectorului extern, precum și calitatea instituțiilor explică ritmul mai redus de creștere a convergenței.

**Indicatorul convergenței Deutsche Bank 1999-2003
(% UE-15)**

Tabelul 3

	1999	2000	2001	2002	2003
Cehia	66	69,9	70,1	73,2	70,6
Estonia	62,7	66,3	70,1	69,4	71,3
Ungaria	65,6	70,3	71,8	71,4	69
Letonia	58,7	62,1	64,9	70,6	69,2
Lituania	45,3	56,9	59,3	67,1	66,3
Polonia	60,7	63,5	65,1	65,1	67,4
Slovacia	57,4	61,7	64,3	70,3	69,4
Slovenia	57,3	71,3	73,6	82,9	75,5
Bulgaria	53,8	56,5	59	65,8	63,1
Romania	44,2	50,9	53,3	59,3	61,8

Sursa: Deutsche Bank Research, 2001-2004.

Chiar dacă acest indice s-a calculat doar până în 2003, totuși se poate estima tendința acestuia, în funcție de variabilele din structura sa. Analiza acestora sugerează creșterea gradului de convergență, datorită influenței pozitive a variabilelor reale (creșterea PIB-ului, a productivității, evoluția ratei șomajului), analizate în tabelul de mai jos. Deteriorarea soldului contului curent nu constituie o problemă, atât timp cât este acoperit în mare măsură de fluxurile stabile de capital – ISD, însă afectează negativ valoarea acestui indice al convergenței. Totuși, rezultatele trebuie interpretate cu precauție, deoarece simpla comparare a ratelor de creștere a diverselor variabile este irelevantă, în condițiile unor decalaje inițiale importante.

**Evoluția comparată a variabilelor reale:
PIB, productivitate, șomaj**

Tabelul 4

	2002		2003		2004		2005	
	UE-15	România	UE-15	România	UE-15	România	UE-15	România
Creșterea PIB real (%)	0,7	5,1	1,0	5,2	2,3	8,3	1,4	4,5
Creșterea productivității (%)	0,6	7,9	0,6	5,0	1,6	8,4	1,1	5,6
Rata șomajului (%)	7,6	7,5	7,9	6,8	8,0	7,1	8,0	7,0

Sursa: Eurostat, BNR.

Analiza comparată a evoluției variabilelor reale și nominale permite evidențierea măsurii în care ciclul economic din România este corelat cu acela al Uniunii Europene.

Într-un studiu realizat de Figuet și Nenovsky (2006) se analizează gradul de convergență nominală, reală și financiară,

precum și sincronizarea ciclurilor economice cu UE (utilizând beta și sigma convergență)⁽²⁾, în cazul României, Bulgariei, Ungariei și Cehiei. Variabilele studiate sunt nivelul venitului, rata inflației, rata dobânzii, agregatele monetare și volumul creditului. De asemenea, s-au evaluat gradul de convergență în ceea ce privește reacția la diverse șocuri, precum și canalele de absorbție ale acestora; decisive în acest sens sunt regimul monetar ales, dar și gradul de flexibilitate al economiei. Perioada analizată a fost 1997 (trimestrul 3) – 2005 (trimestrul 3), în funcție de datele trimestriale.

România nu a înregistrat progrese în procesul de convergență a variabilelor analizate, semnele efectelor fixate fiind pozitive (și nu negative, așa cum sugerează convergența beta) și puțin semnificative din punct de vedere statistic (în tabelul 5). Simulările econometrice realizate pe baza metodei cointegrării arată lipsa convergenței evoluțiilor în ceea ce privește variabilele reale, una redusă pentru creditul intern și rata inflației și una medie pentru masa monetară și rata dobânzii.

Analiza procesului de convergență β absolută cu UE-15

Tabelul 5

	Convergența nominală			Convergența reală			Convergența financiară		
	PIB nominal	Rata inflației	Agregatul M1	Rata de creștere PIB real	Productivitate	Credite	Credite pentru sectorul privat	Rata dobânzii la depozite	Diferențialul de dobândă (activă-pasivă)
β România	0,036	0,034	0,033	0,110	na	0,034	0,034	-	0,178
β Bulgaria	-0,009	-0,010	0,004	0,331	0,003	0,016	0,030	-0,857	-0,470
β Cehia	-0,020	-0,018	-0,020	-0,100	-0,002	-0,037	-0,063	0,479	0,156
β Ungaria	-0,006	-0,007	-0,016	-0,312	-0,002	-0,012	0,001	0,378	0,136

Sursa: Figuet, J-M și Nenovsky, N, „Convergence and shocks in the road to EU: Empirical investigations for Bulgaria and Romania”, 2006.

Estimarea econometrică a gradului de convergență economică oferă informații numai în legătură cu sensul deplasării diferitelor variabile în țara analizată în comparație cu UE. A nu se înțelege că un grad de divergență presupune o evoluție nefavorabilă a unei economii; astfel, România a înregistrat o majorare a PIB-ului real în fiecare an al perioadei analizate, iar UE a manifestat o creștere mai redusă a acestuia începând cu anul 2000. Astfel, această nesincronizare a ciclurilor de afaceri „a permis” României recuperarea decalajului de venituri! Concluziile studiului sunt totuși mai semnificative în ceea ce privește variabilele nominale, în condițiile în care acestea manifestă un nivel redus și relativ stabil în UE.

În perioada 1997-2005 s-a observat lipsa oricărei influențe a șocurilor provenite din UE asupra PIB-ului real din România, după cum se observă în tabelul 6; s-a utilizat în acest scop instrumentul VAR, prin care s-a măsurat reacția acestuia la evoluția PIB-ului real, ratei inflației, ratei dobânzii din UE. Aceste rezultate sunt o dovadă a lipsei influenței ciclului de afaceri din UE asupra creșterii economice din România în perioada analizată.

Situația este diferită în cazul celorlalte țări, în care se manifestă o influență pozitivă a modificării ratei dobânzii din zona euro; aceasta se explică prin gradul mai ridicat de integrare financiară în comparație cu România. S-a estimat că șocurile generate de politica monetară comună a BCE explică aproape 30 % din variația venitului în Bulgaria, explicația constând în natura regimului de politică monetară practicat de aceasta.

Impactul șocurilor provenite din UE asupra PIB-ului real național

Tabelul 6

	Șocuri referitoare la:			
	PIB-ul real	Rata dobânzii	Rata inflației	Rata reală de schimb
România	Lipsă efect	Lipsă efect	Lipsă efect	Lipsă efect
Bulgaria	Efect neutru	Efect ușor pozitiv	Efect ușor pozitiv	Efect ușor negativ
Cehia	Efect neutru	Efect puternic pozitiv	Efect negativ dominant	Efect ușor pozitiv
Ungaria	Efect ușor pozitiv	Efect puternic pozitiv	Efect negativ dominant	Efect negativ dominant

Sursa: Figuet, J-M și Nenovsky, N, „Convergence and shocks in the road to EU: Empirical investigations for Bulgaria and Romania”, 2006.

Corelația dintre ciclurile de afaceri devine importantă în condițiile aderării la zona euro, deoarece politicile comune (în speță, politica monetară) pot fi generatoare de șocuri asimetrice, dacă evoluțiile economice sunt diferite. În conformitate cu teoria zonelor monetare optime se consideră că ajustarea rapidă a șocurilor asimetrice în cazul țărilor membre ale zonei euro presupune existența unei flexibilități mai ridicate a economiei.

Aceasta este realizabilă în măsura în care economia respectivă a întreprins reforme structurale, a beneficiat de fluxuri

ridicate de capital străin și dispune de o piață a muncii cu un grad redus de rigiditate. Chiar dacă România a înregistrat unele progrese în aceste domenii, totuși, economia are o capacitate redusă de adaptare; un exemplu în acest sens îl reprezintă derapajele pe care le-a generat creșterea cererii interne ca urmare a introducerii cotei unice. Pentru creșterea flexibilității unei economii trebuie încurajate măsurile pe latura ofertei agregate, care sunt în măsură să influențeze pozitiv potențialul de creștere al economiei (restructurare, stimularea investițiilor, a flexibilizării pieței muncii, a activității antreprenoriale, a asimilării tehnologiilor ș.a.). Promovarea unor asemenea politici este impusă și de respectarea criteriilor de convergență nominală, ceea ce va reduce marjele de manevră atât ale politicii monetare, cât și ale celei bugetare. În plus, va permite stimularea deopotrivă a procesului de dezinflație, cât și a aceluia de creștere a veniturilor.

Rigiditatea structurală a economiei românești se menține atât timp cât se promovează politici de stimulare a cererii agregate, în vederea ajustării șocurilor de natură structurală. Instrumentul cursului de schimb a constituit un surrogat administrat economiei în vederea stimulării exporturilor, ceea ce a amânat procesul de restructurare; de asemenea, în condițiile unei rigidități ridicate a salariilor reale, utilizarea cursului de schimb a constituit un instrument puțin eficient.

În ceea ce privește politica bugetară acomodativă, aceasta este generatoare de externalități – creșterea deficitului de cont curent, creșterea ratei inflației, scăderea investițiilor private (efectul de crowding-out). Totuși, nu trebuie neglijat rolul acestei politici asupra ofertei agregate pe termen lung, și anume prin intermediul reducerii fiscalității directe și al

creșterii cheltuielilor bugetare de cercetare-dezvoltare.

În condițiile în care nu se va realiza o reorientare către politicile de stimulare a ofertei, România nu se va califica drept candidată la aderarea la zona euro, deoarece gradul de flexibilitate al economiei este redus; aceasta, chiar dacă va fi să îndeplinească în totalitate criteriile de convergență nominală.

Concluzii

Armonizarea celor două tipuri de procese – convergența reală și convergența nominală – constituie soluția stimulării procesului de catching-up al unei economii. România înregistrează un ritm lent de convergență a variabilelor monetare (rata inflației și rata dobânzii) în conformitate cu criteriile stabilite la Maastricht; situația finanțelor publice este favorabilă în spiritul acestor criterii, însă trădează un grad redus de modernizare a economiei. Procesul de convergență reală ar putea fi astfel stimulat de promovarea unui mix de politici expansionist, însă procesul de dezinflație ar fi afectat în lipsa unei oferte flexibile. Aceasta este consecința reformelor structurale din economie, a îmbunătățirii stimulentei economice, precum și a atragerii capitalului străin. O asemenea pledoarie pentru politicile de stimulare a ofertei este justificată și de perspectiva aderării la zona euro (și în prealabil la ERM2); autoritățile vor dispune numai de instrumentele de politică fiscală, a căror utilizare va fi însă constrânsă de prevederile Pactului de Stabilitate și Creștere. O altă justificare își are explicația în creșterea gradului de integrare a piețelor, care impune majorarea competitivității firmelor interne pentru a asigurarea sustenabilitatea procesului de creștere economică.

Note

- (1) DCEI evaluează 11 țări, folosind 16 indicatori parțiali. Fiecare dintre aceștia ia o valoare de la 1 la 100; cu cât este mai apropiat de limita maximă, cu atât gradul de convergență este mai ridicat. Indicele final nu este calculat ca o medie aritmetică a indicatorilor individuali, ci ca una geometrică ponderată, pe baza unei funcții de tip Cobb-Douglas.
- (2) În analiza empirică s-au utilizat cele trei metode de stabilire a convergenței variabilelor analizate: a) convergență absolută (variabilele țărilor mai sărace variază mai rapid și tind să se apropie de nivelul celor mai bogate; $\beta < 0$); b) sigma (dispersia dintre variabilele celor două economii se reduce); c) convergența

condițională (se adaugă modelului variabile structurale specifice fiecărei țări). S-a aplicat metoda cointegrării, care nu evidențiază dacă distanța dintre variabile se reduce, ci dacă acestea tind să se modifice în același sens și cu aceeași intensitate. Modelul utilizat este de tip panel:

$$\Delta X_{nt} = \beta_{cn} + \beta X_{nt-1} + \sum_{m=1}^M \gamma_m \Delta X_{nt-m} + \varepsilon_{nt},$$

unde $\Delta X_{nt} = |X_n - X_{UE}|$, diferența dintre variabila unei anumite țări și cea a UE. βX_{nt-1} reprezintă eroarea de corecție, iar β_{cn} este efectul fixat pentru fiecare țară analizată.

Bibliografie

- Dinu, M., Socol, C., Marinaș, M. (2004). *Economie Europeană. O prezentare sinoptică*, Editura Economică, București
- Figuet, J.-M., Nenovsky, N. (2006). „Convergence and shocks in the road to EU: Empirical investigations for Bulgaria and Romania”, *William Davidson Institute Working Paper* nr. 810
- Hanusch, H., Balzat, M. (2004). „A new era in the dynamic of european integration”, *Beitrag* nr. 261, Faculty of Economics, University of Augsburg

- *** *Cadrul macroeconomic al politicii economice*, Capitolul 2, Programul Economic de Preaderare, Comisia Națională de Prognoză, 2005
- *** *Catching-up, growth and convergence of the new member states*, Comisia Europeană, martie 2005
- *** *CEE Report, Nr. 1/2006*, Bank Austria Creditanstalt
- *** *Deutsche Bank Research*, 2001-2004, www.dbresearch.com
- *** *Baze de date – Eurostat*, BNR